

JAK SE STÁT ŘEZBÁŘEM

evropský
sociální
fond v ČR

SVAZOVÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

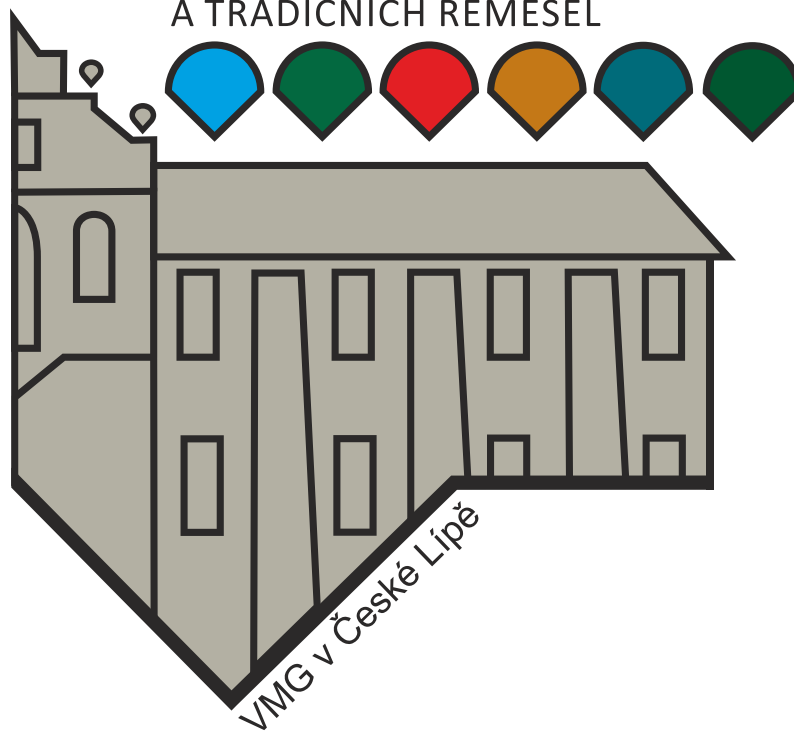
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

„Prezentace odborných profesí a řemesel“

Českolipské muzeum představuje školám v rámci grantového projektu Libereckého kraje **PŘÍRODOVĚDNÉ PROFESE, ODBORNÉ PROFESE A TRADIČNÍ ŘEMESLA** s cílem rozšířit výuku předmětu Volba povolání pro žáky 8. až 9.tříd s možností odborného a praktického seznámení se s daným oborem.

PREZENTACE

ODBORNÝCH PROFESÍ
A TRADIČNÍCH ŘEMESEL

Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.1.22/02.0003

Název projektu: Prezentace odborných profesí a řemesel

Název příjemce podpory: Vlastivědné muzeum a galerie v České Lípě, příspěvková organizace

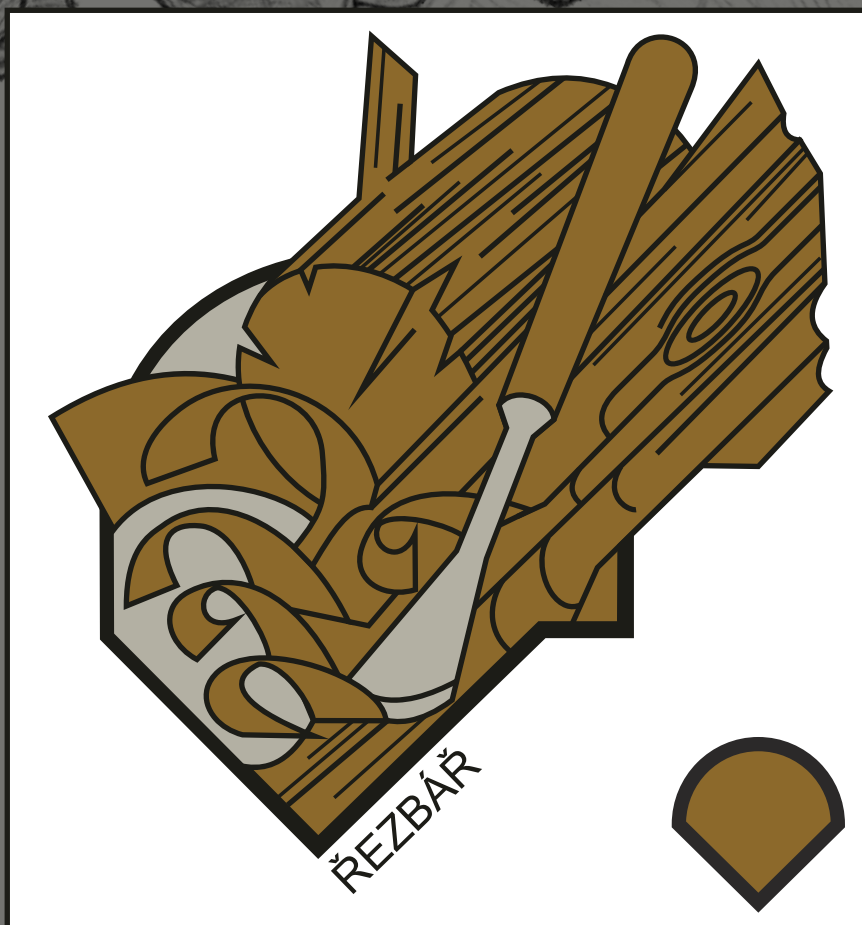
Název a číslo globálního grantu: CZ.1.07/1.1.22 Zvyšování kvality ve vzdělávání v Libereckém kraji II

Název a číslo oblasti podpory: 1.1 Zvyšování kvality ve vzdělávání

Schvalovatel návrhu GP: Liberecký kraj

ŘEZBÁŘ

Umělecký řezbář je kvalifikovaný pracovník, který řezbářskými technikami zhotovuje umělecké, slohové a dekorativní předměty ze dřeva, vytváří kopie pro historické dřevěné plastiky, sochy, mobiliáře a interiéry a výrobky na bázi dřeva.

ŘEZBÁŘSTVÍ

Řezbářství není jen řemeslem, ale je i uměním. Je to umělecko řemeslný směr tvorby plastik z tvárných materiálů, zejména ze dřeva, bezprostředně navazující na sochařství a umělecké truhlářství.

◇ Předpoklady pro výkon tohoto povolání

Zájem o daný obor

Estetické cítění

Trpělivost a přesnost

Zručnost

Výtvarné předpoklady

Pro vzdělávání v tomto oboru jsou důležité vyučovací předměty základní školy:

Výtvarná výchova, Praktické činnosti, Fyzika

◇ Potřebné vzdělání:

- ◇ Předpokladem pro úspěšný výkon povolání je absolvování tříletého učebního oboru s výučním listem - Umělecký truhlář a řezbář nebo úplné čtyřleté střední odborné vzdělávání s maturitou v oboru Uměleckořemeslné zpracování dřeva. Oba dva obory jsou vhodné i pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Absolventi, kteří úspěšně vykonali závěrečnou zkoušku, se mohou ucházet o přijetí do nástavbového studia oborů Umělecké řemeslné práce, ukončeného maturitní zkouškou.

◇ **ŘEZBÁŘ - MOŽNOSTI STUDIA**
STŘEDNÍ A STŘEDNÍ ODBORNÉ ŠKOLY
<http://www.infoabsolvent.cz>, <http://www.jstredniskoly.cz>

Střední odborná škola uměleckořemeslná s.r.o., Podkovářská 4, Praha 9
Umělecký truhlář a řezbář
Střední odborné vzdělávání s výučním listem – 3 letý obor

Střední škola a Mateřská škola, o.p.s., Jarošova 23, Litoměřice
Umělecký truhlář a řezbář
Střední odborné vzdělávání s výučním listem – 3 letý obor

Střední škola, Základní škola a Mateřská škola, Hradec Králové, Štefánikova 549
Škola přijímá i žáky se specifickými poruchami učení.
Umělecký truhlář a řezbář
Střední odborné vzdělávání s výučním listem – 3 letý obor

Střední škola řezbářská, Tovačov, Nádražní 146, Tovačov, Olomoucký kraj
Uměleckořemeslné zpracování dřeva
Úplné střední odborné vzdělávání s maturitou – 4 letý obor

Waldorfská škola Příbram - Základní škola, Gymnázium a Střední odborné učiliště Příbram,
Hornická 327, Příbram II
Umělecký truhlář a řezbář
Střední odborné vzdělávání s výučním listem – 3 letý obor

Střední škola stavební Jihlava, Žižkova 20, Jihlava
Škola přijímá i žáky se specifickými poruchami učení.
Umělecký truhlář a řezbář
Střední odborné vzdělávání s výučním listem – 3 letý obor

Střední škola nábytkářská a obchodní Bystřice pod Hostýnem,
Holešovská 394, Bystřice pod Hostýnem
Škola přijímá i žáky se specifickými poruchami učení.
Umělecký truhlář a řezbář
Střední odborné vzdělávání s výučním listem – 3 letý obor
Uměleckořemeslné zpracování dřeva
Úplné střední odborné vzdělávání s maturitou – 4 letý obor

Střední odborné učiliště tradičních řemesel a Vyšší odborná škola, spol. s r.o.,
Střední 59, Brno
Umělecký truhlář a řezbář
Střední odborné vzdělávání s výučním listem – 3 letý obor

Střední odborná škola, Litvínov - Hamr, příspěvková organizace, Mládežnická 236, Litvínov - Hamr
Škola přijímá i žáky se specifickými poruchami učení.
Umělecký truhlář a řezbář
Střední odborné vzdělávání s výučním listem – 3 letý obor

◇ **ŘEZBÁŘ - MOŽNOSTI STUDIA**
STŘEDNÍ A STŘEDNÍ ODBORNÉ ŠKOLY
<http://www.infoabsolvent.cz>, <http://www.jstredniskoly.cz>

Střední odborné učiliště, Hluboš 178
Škola přijímá i žáky se specifickými poruchami učení.
Umělecký truhlář a řezbář
Střední odborné vzdělávání s výučním listem – 3 letý obor

Střední škola stavebních řemesel Brno - Bosonohy, Pražská 38b, Brno - Bosonohy
Umělecký truhlář a řezbář
Střední odborné vzdělávání s výučním listem – 3 letý obor
Uměleckořemeslné zpracování dřeva
Úplné střední odborné vzdělávání s maturitou – 4 letý obor

Střední škola umělecká a řemeslná, Nový Zlíchov 1, Praha 5
Škola přijímá i žáky se specifickými poruchami učení.
Umělecký truhlář a řezbář – Umělecké řezbářství a restaurování
Střední odborné vzdělávání s výučním listem – 3 letý obor
Uměleckořemeslné zpracování dřeva pro řezbářské práce
Úplné střední odborné vzdělávání s maturitou – 4 letý obor

**Akademie - Vyšší odborná škola, Gymnázium
a Střední odborná škola uměleckoprůmyslová Světlá nad Sázavou,**
Sázavská 547, Světlá nad Sázavou
Umělecký truhlář a řezbář
Střední odborné vzdělávání s výučním listem – 3 letý obor
Řezbářství
Úplné střední odborné vzdělávání s maturitou – 4 letý obor
Uměleckořemeslné zpracování dřeva pro truhlářské práce
Úplné střední odborné vzdělávání s odborným výcvikem a maturitou – 4 letý obor

Střední škola řezbářská, Tovačov, Nádražní 146
Uměleckořemeslné zpracování dřeva se zaměřením na řezbářské práce
Úplné střední odborné vzdělávání s maturitou – 4 letý obor

AVE ART Ostrava, soukromá Střední umělecká škola a Základní umělecká škola, s.r.o.,
Hasičská 550/50, Ostrava - Hrabůvka
Řezbářství
Úplné střední odborné vzdělávání s maturitou – 4 letý obor

Vyšší odborná škola uměleckoprůmyslová a Střední uměleckoprůmyslová škola,
Praha 3, Žižkovo náměstí 1
Řezbářství
Úplné střední odborné vzdělávání s maturitou – 4 letý obor

PROFIL ABSOLVENTA OBORU UMĚLECKÝ ŘEZBÁŘ

V rámci výuky daného oboru se absolvent naučí:

- zhotovovat uměleckořemeslné výrobky podle tradičních technologických postupů
- vyřezat řezbářské ornamentální motivy
- slohové prvky
- ornamentální celky
- zhotovovat stanoveným technologickým postupem užitkové předměty
- dekorativní předměty
- zdobné součásti nábytku a interiéru
- sochařské reprodukce podle výkresové dokumentace, výtvarného návrhu, původního vzoru nebo modelu
- odstraňovat a vyměňovat poškozené části dřevořezeb s použitím starých technik a původních materiálů

◊ PROFIL ABSOLVENTA OBORU UMĚLECKÝ TRUHLÁŘ

V rámci výuky daného oboru se absolvent naučí:

- zhotovovat uměleckořemeslné výrobky podle tradičních technologických postupů
- vyrábět kusový nábytek podle výkresové dokumentace a stanoveného technologického postupu
- zvolit druh kování a provést jeho osazení
- vyrobit slohová okna a dveře podle původních vzorů
- zhotovit dobový nábytek s dodržením postupů starých technik výroby
- provést opravu dobového nábytku, případně části interiéru

◊ Absolventi sev rámci výuky oborů UMĚLECKÝ ŘEZBÁŘ a UMĚLECKÝ TRUHLÁŘ naučí:

- aplikovat vhodné způsoby konzervování
- vytvářet, případně opravovat vhodnými technologickými postupy a technikami ornamentální a figurální intarzie, inkrustace a marketerie
- dodržovat předpisy a požadavky z oblasti památkové péče
- zpracovat prvotní i následnou dokumentaci ke konkrétní práci
- osvojí si souvislosti a návaznosti jednotlivých pracovních technik a pracovních operací
- získávají a rozvíjejí si manuální zručnost
- učí se respektovat estetická hlediska významná pro uměleckořemeslnou práci
- jsou vedeni k dodržování technologických postupů a technologické kázně včetně dodržování předpisů bezpečnosti a ochrany zdraví při práci
- jsou vedeni k hospodárnému a ekologickému nakládání s materiály
- důraz se klade na získání dovedností a návyků samostatné práce
- důraz se klade na odpovědnost za kvalitu jejich práce

◊ Uplatnění absolventů studijního oboru UMĚLECKÝ ŘEZBÁŘ

Absolventi jsou připraveni

- rukodělně zhotovovat užitkové a dekorativní předměty ze dřeva podle návrhů výtvarníka
- rukodělně zhotovovat repliky původních slohových prací
- rukodělně zhotovovat zdobné součásti truhlářských výrobků
- rukodělně zhotovovat zdobné součásti dekorativních prvků interiéru
- provádět opravy a obnovy řezbářských uměleckořemeslných předmětů

Činnosti mohou vykonávat buď samostatně, nebo ve firmách zabývajících se tvorbou a výrobou produktů příslušného sortimentu. Uplatní se v zaměstnanecké nebo podnikatelské sféře.

- ◊ Absolventi mohou pokračovat v nástavbovém studiu.

◊ Uplatnění absolventů v oboru UMĚLECKÝ TRUHLÁŘ

Absolventi jsou připraveni

- rukodělně zhotovovat individuální truhlářské výrobky podle návrhů výtvarníka
- rukodělně zhotovovat repliky dobového nábytku
- rukodělně zhotovovat uměleckořemeslné prvky interiéru
- provádět opravy a obnovy dobového nábytku a zařízení interiéru

Uplatní se v zaměstnanecké nebo podnikatelské sféře.

Specializované uplatnění

Rámařství - absolvent splňuje požadavky pro kvalifikovaný výkon pracovních činností spočívajících:

- v rukodělném zhotovování obrazových lišt a rámců
- v opravách tvarově složitých a vzácných rámců
- v provádění jejich povrchových úprav různými technikami a materiály
- v montáží obrazů do rámců

- ◊ Absolventi mohou pokračovat v nástavbovém studiu.

◊ Pracovní činnosti řezbáře

Studium podkladů.

Příprava a zpracování uměleckořemeslného záměru.

Zpracování výtvarného návrhu a technické dokumentace.

Volba technologických a pracovních postupů pro zhotovení uměleckořemeslného výrobku.

Volba materiálu.

Příprava a úprava surovin a materiálů.

Vytváření uměleckořemeslného výrobku ručně nebo s použitím nástrojů a strojů.

Opravy a rekonstrukce uměleckořemeslných výrobků ze dřeva.

Obsluha strojů při výrobě uměleckořemeslných výrobků.

Údržba výrobků ze dřeva.

Konečná povrchová úprava uměleckořemeslných výrobků.

◊ Nejpoužívanější řezbářské nástroje a pomůcky

Řezbářský stůl s možností upevnění obrobků různými svěráky, stahováky, ztužidly či šrouby

Řezbářská dláta – určená pro ruční vyřezávání ze dřeva

Řezbářské nože - ideální jsou pro krájení dříví, výrobu intarzií, jemnou práci z volné ruky, tvorbu malých figur, reliéfů a vrubořezů

Teslice - tradiční nástroj pro otesávání, osekávání, práci s kulatinou, hrubší tvarování apod.

Požízy - slouží k základnímu opracování rovných i zahnutých obrobků, srážení a zakulacování hran, apod.

Řezbářské sekery

Paličky

Elektrická řezbářská dláta

Šikovní ruce

Upínací prostředky

- uchycení dřeva v hoblici přímo nebo pomocí hranolků
- nalepení nebo přišroubování na upnutou pomocnou desku
- zatažení do hoblice nebo stahováku
- připevnění ke stolu ztužidly nebo pomocí upínacího kloubu
- zašroubování upínacího šroubu do bloku

◆ Řezbářské technologie

◆ Měření

- různé druhy měřidel od těch nejjednodušších až k velmi náročným měřicím konstrukcím
- rýsovací latě
- dřevěné, skládací a svinovací metry
- různé druhy kružidel a rejsků, úhelníků, posuvných ředidlem a úhломěrů
- cejchovací latě a měřidla
- jehlové šablony
- rýsovací jehly a špičáky
- bodovací pantografy, konstrukce a různé další přístroje

Při odměřování rozměrů podle modelu se zajišťuje číselný zápis.

K zmenšování či zvětšování rozměrů je používána čtvercová síť a počítačová technika.

◆ Modelování

Řezbářství má stejně jako sochařství jednu velkou nevýhodu - chybně odebraný materiál lze jen obtížně vrátit zpět.

- tvorba modelů pomocí techniky
- modelovací stůl
- stojan nebo točna
- kostra ze dřeva nebo jiného nosného materiálu
- dobrá hlína a modelovací pomůcky (dřevěné a kovové špachtle, očka apod.).

◆ Příprava materiálu

Řezba soch byla dříve prováděna z mokrého dřeva, aby po dokončení mohla socha vyschnout bez trhlin bylo nutno odebrat co nejvíce materiálu z její zadní části.

Dnes se provádí především z dobře vyschlého dřeva s minimalizováním nebezpečí vzniku trhlin.

Řezbářská tvorba z dřevěného bloku vytvořeného z desek nebo menších částí vyžaduje od řezbáře správnou volbu sestavování dílů do jediného celku.

Obdobně i řezba obrazových, zrcadlových nebo reliéfních rámců předpokládá jeho znalost postupu sestavování jednotlivých dílů ze segmentů různých rozměrů a zaoblení.

U reliéfní řezby i při doleповání hotových dílů na dokončený podklad.

◆ Opracování řezbářskými dláty a noži

Řezbářské nože jsou používány především v lidovém řezbářství, kde předmět řezby je obvykle držen v ruce a umožňuje změnou směru a místa řezu vyřezat i složitější tvary zdobených dekorativních předmětů.

Existuje velké množství staveb a tvarů kvalitních dlát včetně správně provedených rukojetí i čepelí.

K nezbytným požadavkům na práci řezbářů patří i správná znalost pracovních postupů hrubého a jemného broušení a obtahování dlát a nožů, včetně zarovnání ostří a stanovení jeho úhlu.

◆ Povrchové úpravy

- broušení
- ochrana dřeva před vnějšími vlivy (fermež, vosky, laky, oleje a pasty)
- zvýraznění kresby dřeva (lak, fermež, kopál, jantar, šelak)
- barevné úpravy (bělení, barvení, moření, polychromie), zlacení, stříbření apod.

◆ Techniky řezby

◆ Figurální řezby

Pracovní postup je do značné míry předurčen velikostí figury.

Základní tvar monumentálních soch, sloupů, totemů, je po hrubém zaměření podle nákresu nebo modelu obvykle vyřezáván motorovou pilou a pak dále postupně doměřován a dopracováván do plošek a jejich postupného zaoblování a dořezby detailů.

U menších soch, sošek, figurek a loutek se hrubý tvar vyřeže pilou a dotvaruje širokým rovným dlátem. K oprávnění některých částí je možno využít i soustruhu.

Dopracování detailů se provádí úzkými rovnými nebo profilovými dláty.

Drobné figurky je možno opracovávat i v ruce, při čemž lze dosáhnout přesného řezu opřením dláta o prsty rukou. Řez se provádí rovně nebo šikmo po létech.

Příčný řez a řez přes vlákna vyžadují skutečně ostrá dláta.

Rozdílný přístup vyžaduje i opracování roviny a oblé plochy.

Při tvorbě většího počtu stejných výrobků se často používá kopírovacích frézovacích strojů.

◆ Reliéfní řezby – 2 druhy reliéfů

Plochý a zapuštěný reliéf

Reliéfní řezby z hlediska tvaru

- válcové a prolamované
- voluty
- listové (dubové, akantové, štípané)
- květinové ornamenty
- vejcovce apod.

K reliéfní řezbě patří i vrubořez, linkový řez apod.

◆ Dřevořezby a dřevoryty

Grafické techniky používané pro tisk z výšky.

Využívá se především hustšího a tvrdšího dřeva listnatých stromů.

U dřevořezu jsou vlákna rovnoběžná s povrchem desky.

U dřevorytu jsou kolmá k povrchu.

◆ Intarzie

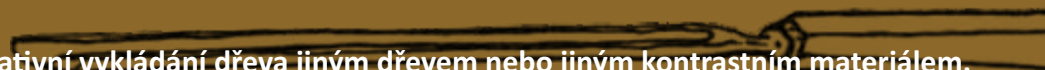
Principem intarzie je dekorativní vykládání dřeva jiným dřevem nebo jiným kontrastním materiálem.

Základem intarzie je podkladová plochá deska z dřevotřísky nebo měkkého dřeva, na kterou se postupně přilepují dýhové obrazy sestavované z různobarevných ručně vyřezávaných dílců dýh nebo i z jiných materiálů (slonovina, želvovina, perleť apod.).

◆ Inkrustace

Při inkrustaci nejde o nalepování, ale o vkládání dřevěných nebo jiných dekorativních prvků do povrchu podkladní desky.

K často užívaným formám patří např. inkrustace kovem (plechem, amalgámem), vybíjením a zatloukáním drátů či hřebíků nebo vyléváním cínem nebo olovem.

◊ Dřevo v řezbářství - jeho druhy a vlastnosti

V řezbářství je nejčastěji využíváno kruhově pórovité dřevo lípy, břízy a ořechu. Jehličnaté dřeviny bývají využívány v lidovém řezbářství.

Řezbáři při výběru dřeva pro svou tvorbu sledují především tyto vlastnosti:

- makroskopická a mikroskopická stavba
- chemické složení
- fyzikální a mechanické vlastnosti a vady.

Dřevo patří mezi snadno opracovatelné živě ušlechtilé materiály, jejichž mikroskopickou stavbu tvoří řada různých buněk uspořádaných v podobě letokruhů ve vrstvách (běl, zralé dřevo a jádro).

Stavba jehličnatého dřeva je jednodušší než stavba dřeva z listnáčů.

Tvrdé, kruhově pórovité listnaté dřeviny (akát, dub, jasan) jsou obtížně opracovatelné.

Obtížně opracovatelné je i dřevo některých krásných roztroušeně pórovitých listnatých dřevin (habr, buk, zimostřez, jablonoň, hruška, švestka, třešeň).

Vady dřeva

Mezi nejzávažnější vady dřeva patří:

- napadení houbami, plísněmi a dřevokazným hmyzem
- trhliny
- růstové vady (vlnitost, točivost, vidlicovost, sukovitost, zploštění apod.)

◆ Řezbářská tvorba

Je velmi rozsáhlým uměleckým oborem zabývající se nejen řezbou ve dřevě, ale i v řadě dalších snadno opracovatelných materiálů (perleť, slonová kost a podobně).

◆ Druhy výrobků ze dřeva

Sochy, sošky

Plastiky (sakrální, bohů, králů, celebrit, předků, démonů)

Pomníky

Totemy, rituální sloupy

Hlavice sloupů, karyatidy, maskarony a arabesky, balustrády

Busty

Figurky

Betlémy

Reliéfy

Intarzie

Loutky a marionety

Masky (divadelní, rituální, šamanské, taneční, ochranné, černošské, indiánské, eskymácké)

Nábytek (umělecký, slohový, moderní)

Skříně, příborníky, sekretáře, kabinety, vitríny, komody, stoly, postele, lůžka, pohovky, křesla, židle, taburety, pulty a stojany

Truhly

Kolébky

Hodiny - nástěnné, rámové, sloupkové, pilové

Zrcadla

Rámy obrazů

Oltáře

Globy

Svícný a lustry

Věšáky

Křídla dveří

Ozdobné hlavice ke strunným nástrojům

Kytary, loutny, flétny

Ozdobné držáky holí

Fajfky

Zvonce, chřestidla

Žezla, pečetidla, ozdobné válečky

Bižuterie, šperky

Koryta, nádoby

Oltářní vázy

Poháry, misky

Naběračky, lžíce a nože, louskáčky

Hřebeny

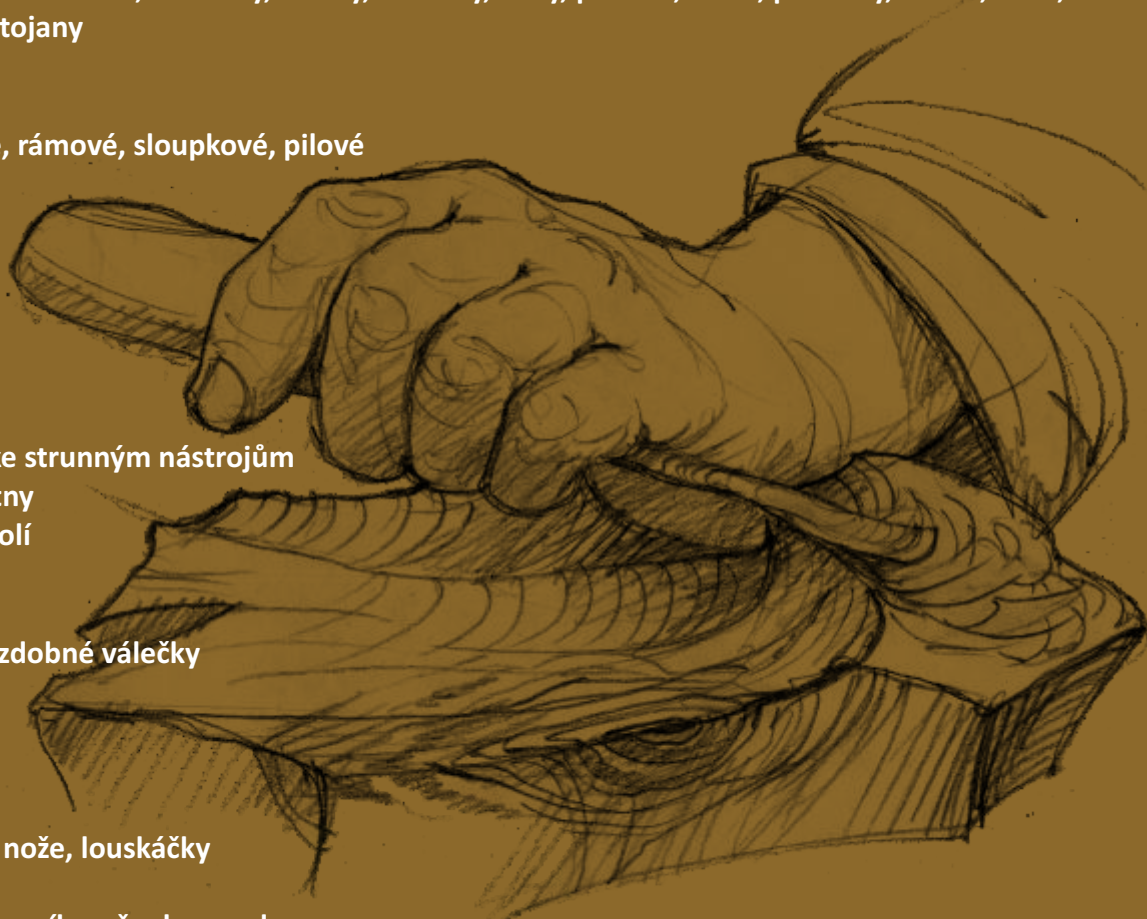
Formy na máslo, perník, sušenky apod.

Hračky (panenky, figurky, houpací koníci, píšťalky apod.)

Kočáry, kočárky a saně

Modely pro řezbu a kopírovací stroje, budov, interiérů, letadel, automobilů, lodí apod.

Podložky pod myslivecké trofeje

**Kontakty na odborné lektory a pracovníky muzea,
na které je možné se obracet se svými dotazy a konzultacemi i po ukončení projektu:**

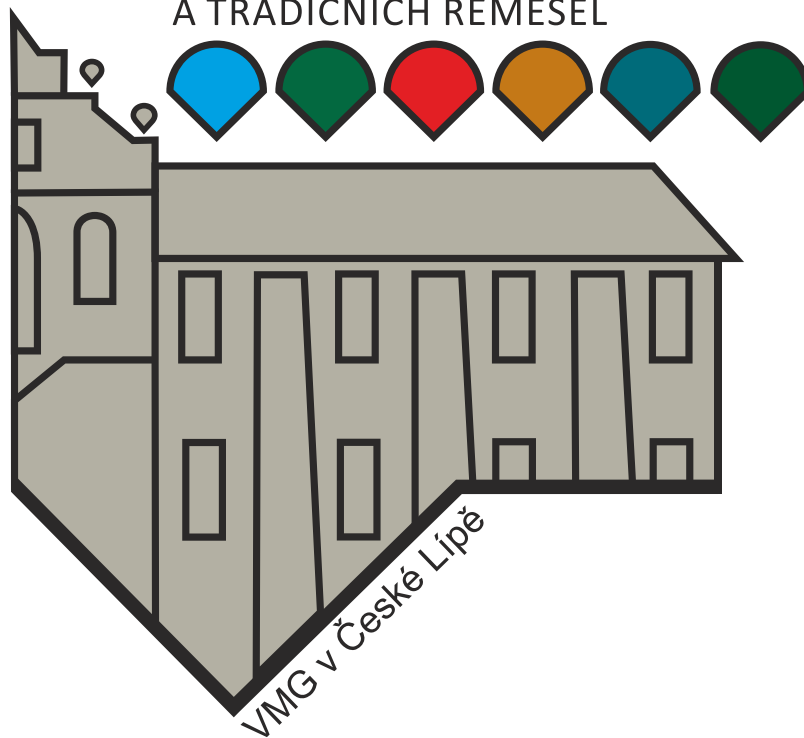
Ing. Tereza Kaiserová
Koordinátorka Ekoporadny ORSEJ
Mobil: 774 825 089
E-mail: kaiserova@muzeumcl.cz

Více informací najdete na: www.muzeumcl.cz

PREZENTACE

ODBORNÝCH PROFESÍ
A TRADIČNÍCH ŘEMESEL

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

Liberecký
kraj

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Díličí informace a podklady pro tento vzdělávací materiál byly použity
z internetového zdroje Wikipedie, otevřená encyklopedie,
z encyklopedie profesí www.jobs.cz/poradna/profese/; <http://www.infoabsolvent.cz/>;
<http://www.stredniskoly.cz/>; <http://www.vysokeskoly.cz/>; z archivu GP Profese a řemesla,
z osobních archivů lektorů a archivu VMG v České Lípě.